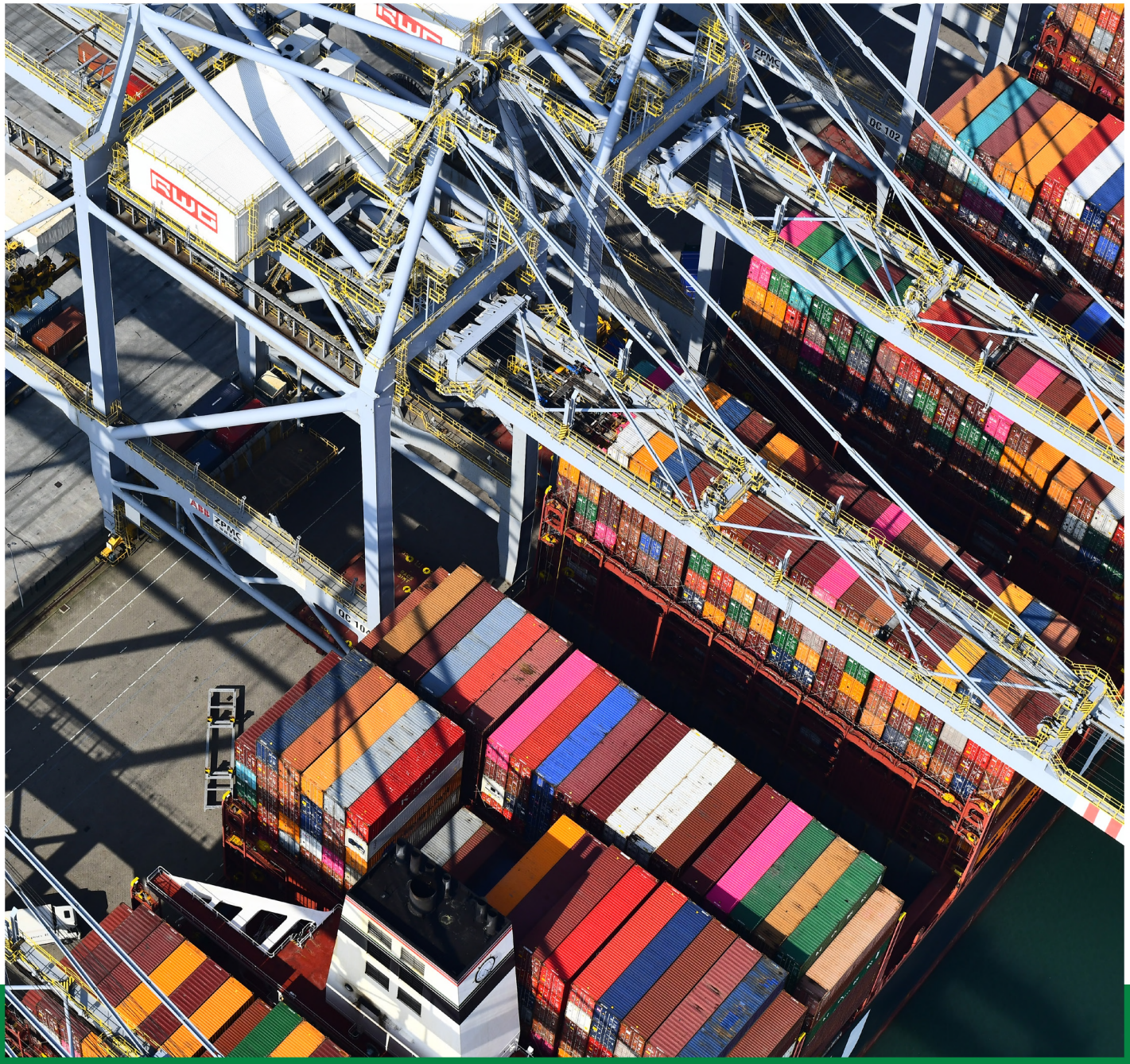

Jaarverslag 2023

Haven

Gemeente Rotterdam

Inleiding

Rotterdam vormt als grootste haven van Europa een belangrijk internationaal knooppunt en een van de belangrijkste toegangspoorten van goederen naar Europa. Daarnaast staat de haven bekend om zijn goede infrastructuur. De keerzijde hiervan is dat de haven ook aantrekkelijk is voor de invoer en doorvoer van cocaïne. In 2023 onderschepte de Douane 45.506 kilo cocaïne en droeg die over aan het Hit and Run Cargo-team (HARC) voor strafrechtelijk onderzoek.
Dit is net iets minder dan in 2022, toen 46.789 kilo werd onderschept. De trend van kleinere partijen hield in 2023 aan in de Rotterdamse haven, al vond in juli de grootste drugsvangst tot nu toe plaats van ruim 8.000 kilo. In de haven van Antwerpen was – anders dan in Rotterdam – afgelopen jaar opnieuw een stijging te zien: 110.000 kilo is in beslag genomen, ten opzichte van 90.000 kilo in 2022.

Ondanks de lichte daling in 2023 blijft het aantal kilo's dat wordt onderschept in de Rotterdamse haven van enorme omvang. De problematiek is groot: de handel in cocaïne gaat gepaard met ripdeals, liquidaties, explosies en schietpartijen. Daarnaast ronselen criminelen jongeren in kwetsbare wijken om drugs uit de containers te halen. In 2023 werden er 452 uithalers opgepakt, ten opzichte van zo'n 250 in 2022. Een aantal van hen is meerdere keren aangehouden. Het unieke aantal uithalers komt daarmee op 400. Daarnaast is een groter deel van de uithalers minderjarig in vergelijking met voorgaande jaren.

Deze problematiek vraagt om een structurele en integrale aanpak, met de publieke en private partners in de haven. De gemeente werkt hierin nauw samen met de politie, het Openbaar Ministerie (OM), de Douane, FIOD, Belastingdienst, het Regionaal Informatie- en Expertisecentrum (RIEC), Havenbedrijf Rotterdam (HbR) en ondernemersvereniging Deltalinqs. Dit doen alle verschillende partijen binnen het samenwerkingsverband van de Uitvoeringagenda Haven. De aanpak is vormgegeven via drie sporen:

1. Internationaal offensief:
   - De samenwerking met bron- en transitlanden versterken om drugs bij de bron tegen te houden.
   - De samenwerking met Europese havensteden versterken om drugsmokkel tegen te gaan en de concurrentiepositie te behouden.
2. Opwerpen van barrières. Het vergroten van de weerbaarheid en bewustwording onder kwetsbare groepen en het optimaliseren van toezicht op haventerreinen.
3. Aanpakken van criminele netwerken en afpakken van crimineel vermogen door opsporing.

Ook in 2023 hebben de gemeente en haar partners zich weer onverminderd ingezet om drugscriminaliteit in de haven te voorkomen en aan te pakken. In dit jaarverslag leest u wat er het afgelopen jaar is gedaan en welke resultaten daarmee zijn behaald.

Uitvoeringsagenda Haven

In 2019 publiceerde de Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR) het rapport 'Drugscriminaliteit in de Rotterdamse haven: aard en aanpak van het fenomeen. Dit onderzoek werd uitgevoerd in opdracht van de Driehoek Plus[1]. Na publicatie van het EUR-onderzoek gaf de Driehoek Plus de opdracht om de Uitvoeringsagenda Haven 'Offensief tegen Drugscriminaliteit' (2020) op te stellen. Hierin zijn de aanbevelingen uit het EUR-rapport vertaald naar 22 actiepunten. De Uitvoeringsagenda is een integraal visiedocument dat onder andere is gebruikt in de lobby naar het Rijk voor structurele middelen voor de aanpak in de haven.

Om een begin te kunnen maken met het uitvoeren van een aantal projecten uit de Uitvoeringsagenda haven, kende het ministerie van Justitie en Veiligheid (J&V) in 2021 en 2022 achtereenvolgens € 5 en € 5,1 miljoen incidentele middelen toe. Vanaf 2023 maakt het ministerie van J&V structureel financiële middelen vrij voor de aanpak van drugssmokkel via mainports en andere grote logistieke knooppunten in Nederland. Hiervoor heeft de gemeente de afgelopen jaren stevig gelobbyd. Mainport Rotterdam ontving in 2023 €13,5 miljoen vanuit deze gelden. In 2024 loopt dit op naar €16 miljoen en met ingang van 2025 ontvangt Rotterdam €16,5 miljoen per jaar. De structurele middelen lopen in ieder geval tot 2026.

Met de structurele middelen worden lopende projecten geïntensiveerd, nieuwe projecten gestart én extra mensen aangetrokken. Voldoende capaciteit en de juiste expertise zijn cruciaal om de aanpak ook daadwerkelijk uit te kunnen voeren en de gewenste resultaten te boeken. Hier hebben gemeente en partners het afgelopen jaar veel tijd en middelen in geïnvesteerd. Het vinden van de juiste mensen vraagt echter tijd. De prognose is dat alle partners in 2024 op volle sterkte zijn. Om de aangetrokken capaciteit ook te kunnen behouden, is het belangrijk dat de middelen voor de aanpak van drugscriminaliteit in de haven worden gecontinueerd. Daarnaast is de aanpak van drugscriminaliteit een strijd van de lange adem, die vraagt om een structurele en duurzame inzet. Hiervoor vraagt de gemeente de komende periode opnieuw aandacht bij het Rijk.

[1] De Driehoek Plus bestaat uit de burgemeester, het Openbaar Ministerie, de politie en de Douane.

Inhoud

1. Drugs tegenhouden bij de bron: **5**
de internationale samenwerking versterkt

2. Opwerpen van barrières **8**
2.1 Vergroten bewustwording en weerbaarheid 8
2.2 Integrale aanpak uithalers 12
2.2 Publiek-private samenwerking: beperken fysieke en digitale toegang tot de haven 12

3. Aanpakken en afpakken **15**
3.1 Aanpak faciliterende bedrijven in de Waalhaven 15

4. Onderzoek **18**

Tot slot **19**

1. Drugs tegenhouden bij de bron: de internationale samenwerking versterkt

Het belang om drugs tegen te houden bij de bron en hierin samen te werken met private partijen en de productie- en transitlanden, wordt inmiddels breed onderkend. Deze ontwikkeling is ingezet na het bezoek van de burgemeester aan Colombia in 2019 en het gezamenlijke bezoek met burgemeester De Wever (Antwerpen) aan Colombia, Panama en Costa Rica in 2022. Naar aanleiding hiervan hebben de burgemeesters meerdere aanbevelingen gedaan aan de minister-president en de Belgische premier. Het Rijk heeft een aantal aanbevelingen overgenomen in de landelijke Mainportaanpak. Het jaar 2023 markeerde een aantal belangrijke ontwikkelingen:

1. **Voortgang actiepunten intentieverklaring rederijen**
   Op 17 februari 2023 is een intentieverklaring getekend door vijf grote rederijen, de betrokken ministers van België en Nederland en de burgemeesters van Antwerpen en Rotterdam om gezamenlijk de drugsaanpak te versterken. Het ministerie van J&V is aan de slag gegaan met een aantal actiepunten uit de intentieverklaring. In 2023 is vooruitgang geboekt: vanuit Rotterdam is het belang bij het ministerie benadrukt van bijvoorbeeld het beschermen van data, een strikter HR-beleid, screening van personeel en het verkennen van de toepassingsmogelijkheden van zogenoemde slimme zegels (smart seals) voor containers. Hiermee kan een container op afstand worden gevolgd en is te monitoren of de container tussentijds is geopend. Behalve de gemeente zijn ook andere Rotterdamse partners zoals de Zeehavenpolitie en de Douane zeer actief betrokken bij de realisatie van de actiepunten uit de intentieverklaring en de Mainportaanpak. De burgemeester gaat begin 2024 weer in gesprek met de lokale rederijen over de voortgang.

2. **ISPS-wetgeving (International Ship and Port facility Security Code)**
   Het Rijk nam de aanbeveling over om de mogelijkheden te onderzoeken om de (inter) nationale veiligheidseisen in de havens aan te scherpen. Dit is ook een actiepunt uit de gezamenlijke intentieverklaring met de rederijen. Deze strengere eisen moeten de barrières voor drugssmokkel via terminals en rederijen verhogen. Tegelijkertijd zorgt internationale wetgeving ervoor dat de concurrentiepositie van de Rotterdamse haven behouden blijft. In 2023 is door België – gesteund door Nederland – een voorstel ingediend bij de International Maritime Organization in Londen voor de verbreding van de ISPS-code; hiervoor wordt gelobbyd bij de World Shipping Council (Washington). Rotterdam werkt mee aan de lobby door het ministerie van J&V bij de EU, om ook op Europees niveau de wetgeving op dit punt aan te passen (EU-verordening 725/2004).

3. **Intensivering van het scannen van containers door de douane**
   Mede door het pleidooi van de burgemeesters in 2022 om over te gaan op 100% scannen van bepaalde typen containers, is het aantal gescande containers in de Rotterdamse haven in 2023 met 40% toegenomen. De Douane neemt meer maatregelen om het smokkelen van drugs via containers tegen te gaan. Het bedrijfsleven krijgt doorgaans 72 uur voor aankomst van een container een aankondiging van een controle. De Douane wil dit verkorten naar 24 uur, om zo uithalers te belemmeren. Ook zullen de Douane en de terminalbedrijven de te controleren containers beter beschermen en bewaken.

Het tekenen van de verklaring is een eerste stap naar een gezamenlijke aanpak van drugscriminaliteit. De opgenomen actiepunten worden nauwlettend gemonitord. De burgemeester gaat begin 2024 in gesprek met de lokale rederijen over de voortgang.

Om de samenwerking met Latijns-Amerika verder te versterken, zijn er ook in 2023 diverse internationale werkbezoeken georganiseerd. Zo zijn president Chavez van Costa Rica en een delegatie van medewerkers van politie en justitie uit Peru en Ecuador op bezoek geweest in de Rotterdamse haven. Deze bezoeken hebben ideeën opgeleverd voor het werkbezoek aan Latijns-Amerika begin 2024.

Samenwerking met havenwsteden in Europa

Rotterdam neemt verschillende maatregelen om te voorkomen dat drugs de Rotterdamse haven – en daarmee Europa – binnenkomen. Maar die maatregelen zijn alleen effectief als andere Europese havens hetzelfde doen, ook om onderlinge concurrentie te voorkomen. Daarom is de samenwerking met andere Europese havensteden essentieel. Rotterdam en Antwerpen werken intensief samen en organiseren elke twee jaar een conferentie over het thema veiligheid in de haven. In 2023 is de gemeente begonnen met de voorbereiding van de conferentie in 2024 die in Rotterdam plaatsvindt. Daarnaast bekijkt gemeente Rotterdam samen met Antwerpen hoe projecten gericht op preventie ook internationaal ingevoerd kunnen worden.

In 2023 heeft burgemeester Tschentscher van Hamburg een bezoek gebracht aan de Rotterdamse haven. Op uitnodiging van burgemeester Aboutaleb heeft Hamburg besloten aan te sluiten bij het samenwerkingsverband Rotterdam - Antwerpen. Hamburg neemt, samen met Antwerpen, ook deel aan het werkbezoek in 2024 aan Colombia, Ecuador, Peru en Costa Rica. Daarnaast is er in 2023 een dag georganiseerd voor de gemeente Helsingborg uit Zweden. Medio 2024 wordt een werkbezoek aan Le Havre gebracht om de mogelijkheden van verdere samenwerking te bespreken.

Om van elkaar te leren en kennis te delen op Europees niveau, is een evaluatieteam van de Europese Commissie in 2023 begonnen met een Schengenevaluatie gericht op het identificeren van best practices in de lidstaten over politiële samenwerking. Het rapport van het Schengencomité wordt begin 2024 gepubliceerd.

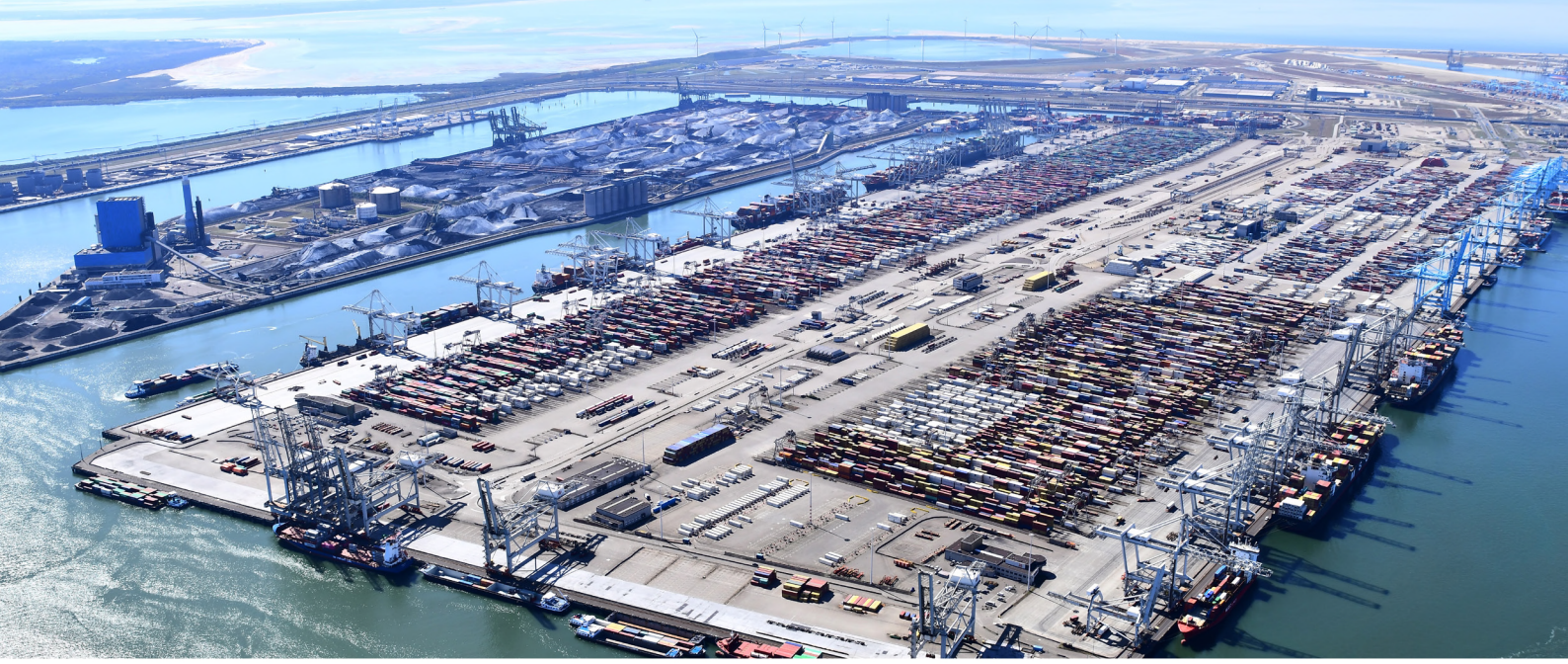
Samenwerking met Hamburg

In het voorjaar van 2023 bezocht burgemeester Peter Tschentscher van Hamburg de Rotterdamse haven. Burgemeester Aboutaleb maakte van de gelegenheid gebruik om zijn Duitse collega uit te nodigen voor het gezamenlijke werkbezoek aan Latijns-Amerika begin 2024. In 2022 maakten Rotterdam en Antwerpen deze reis al gezamenlijk, nu sluit Hamburg daar dus ook bij aan. De drie grootste havens van Europa, concurrenten bovendien, verenigd in hun strijd tegen de drugscriminaliteit: dat stelde Aboutaleb voor.

Burgemeester Tschentscher accepteerde de uitnodiging. Hij verklaarde daarbij dat de haven van Hamburg steeds vaker geconfronteerd wordt met drugssmokkel en het grensoverschrijdende karakter van deze criminaliteit. In 2023 betrof de totale drugsvangst in de Noord-Duitse haven zo'n 40.000 kilo. Ook werden er in 2023 jeugdige uithalers uit Nederland in de haven van Hamburg aangehouden. Tschentscher stelde dat de criminaliteit in Hamburg nog niet op het niveau van Rotterdam en Antwerpen zit. Hij wil juist voorkomen dat dit gebeurt. 'Daarom reageren we vroeg en werken we samen met de autoriteiten in Rotterdam en Antwerpen. Alleen een vastberaden strijd tegen de internationaal georganiseerde drugscriminaliteit kan ons redden van een ontwikkeling die zich in Nederland en België al heeft voorgedaan.'

Rotterdam, Antwerpen en Hamburg willen de illegale import van drugs via hun havens en de daarmee samenhangende georganiseerde misdaad effectiever bestrijden. Rotterdam en Antwerpen werken al nauw samen en Hamburg sluit aan als derde grootste haven van Europa. Rotterdam maakt zich sterk om als havensteden samen te werken in de aanpak van georganiseerde drugscriminaliteit in de haven, om als één blok naar buiten te treden. Vooral ook om verplaatsingseffecten te voorkomen en te zorgen voor een gelijk speelveld. De drie grootste havens van Europa zijn immers elkaars economische concurrenten.

Tijdens het werkbezoek is er veel aandacht voor de intensivering van de operationele samenwerking tussen de Duitse, Belgische en Nederlandse douane-, veiligheids- en havenautoriteiten. De drie burgemeesters rapporteren over hun bevindingen in een gezamenlijke brief aan respectievelijk de regeringen van Nederland, België en Duitsland en aan de Europese Commissie. Daarbij is de lobby voor verbetering van de aanpak van georganiseerde drugscriminaliteit cruciaal, op nationaal en internationaal niveau. De gezamenlijke reis van Rotterdam, Antwerpen en Hamburg is daarmee het vertrekpunt voor verdere samenwerking, die in de loop van 2024 verder vorm krijgt.

2. Opwerpen van barrières

2.1 Vergroten bewustwording en weerbaarheid

Om drugs via de Rotterdamse haven te smokkelen hebben criminelen hulp nodig. Zij ronselen jongeren, bijvoorbeeld om drugs uit containers te halen. Maar ook haven- en overheidsprofessionals zijn voor criminelen interessant. Zij kunnen toegang verlenen tot bepaalde locaties of criminelen van specifieke informatie over ladingen voorzien. De gemeente zet samen met haar partners in op preventieve interventies en trajecten om de bewustwording en weerbaarheid onder belangrijke doelgroepen als jongeren en havenmedewerkers te vergroten en zo te voorkomen dat zij betrokken raken bij drugscriminaliteit of hiervan slachtoffer worden.

Weerbaarheid jongeren

In 2023 is met verschillende projecten stevig geïnvesteerd in het weerbaar maken van jongeren tegen drugscriminaliteit. Daarbij ligt de nadruk op het bieden van handelingsperspectief, talentontwikkeling en kiezen voor een eerlijke carrière.

Op initiatief van de gemeenten Rotterdam en Amsterdam is het project 'Zwijgrecht' tot stand gekomen. Centraal staat een film, gemaakt voor én door jongeren, met als thema de risico's die verbonden zijn aan drugscriminaliteit. Ruim honderd jongeren doen mee aan dit project. Verschillende partners, waaronder de Douane, de politie en diverse havenbedrijven, hebben aan de totstandkoming van de film meegewerkt.

Tijdens de audities zijn gesprekken gevoerd met ruim 800 jongeren. Hoewel de jongeren uit heel Nederland kwamen, woonde een groot deel in wijken waarvan bekend is dat daar veel geronseld wordt. Deze gesprekken leverden niet alleen waardevolle informatie op voor het script, maar ook voor de preventieve aanpak in brede zin. De inbreng van de jongeren helpt om nog beter zicht te krijgen op de belevingswereld van de doelgroep en de handelswijze van criminelen.

Behalve het creëren van bewustwording is een belangrijk doel van dit project om aan de hand van talentontwikkeling de deelnemende jongeren te stimuleren een eerlijke carrière te kiezen. Ruim 100 jongeren uit Rotterdam, Amsterdam en de rest van Nederland zijn ingezet voor het acteerwerk, het maken van de filmmuziek, het schrijven van het script of als lid van het productieteam van de film. De jongeren volgden verschillende workshops over hoe ze slim en gericht aan hun toekomst kunnen werken. Zo werkten zij aan hun talentontwikkeling, binnen en buiten de film- en muziekwereld. Zwijgrecht wordt in 2024 onderdeel van een op maat gemaakt lesprogramma voor jongeren, ontwikkeld met onder anderen landelijke expertorganisaties.

Parallel aan Zwijgrecht is in 2023 een educatief sportprogramma ontwikkeld en ingevoerd. Onder begeleiding van professionele trainers met een expertise in jeugd en sport deden tot nu toe zo'n 1.500 jongeren mee aan dit programma in de leeftijd van 10 tot 23 jaar. De trainingen vonden plaats bij onder

anderen voetbalclubs, vechtsportverenigingen en diverse welzijnsorganisaties, om zo ook jongeren te bereiken die op school mogelijk minder vatbaar zijn voor dit verhaal. Tijdens tientallen sessies zoomden trainers in op het vergroten van de bewustwording over de gevolgen van een 'carrière' in de drugscriminaliteit en de eerlijke baankansen in de Rotterdamse haven.

Ook voor de deelnemende verenigingen is het een leerzaam traject. Hun medewerkers leren tijdens de sessies hoe zij kunnen omgaan met mogelijk verdachte situaties, bijvoorbeeld ronselen rond het clubterrein. Door samen te sporten, kunnen de jongeren op een positieve manier contact met elkaar maken. Daarnaast leverden de trainingen interessante informatie op over de motieven van jongeren om aan de slag te gaan als bijvoorbeeld uithaler en over de leeftijdsgroepen waarin dit met name leeft.

In 2024 wordt dit sportprogramma landelijk uitgerold en verder ontwikkeld, mede op basis van de input en feedback van jongeren, hun omgeving en hun trainers. Ook wordt onderzocht hoe sport- en spelprogramma's een meer structurele plek kunnen krijgen in de preventieve aanpak van (drugs)criminaliteit onder jongeren.

Weerbaarheid haven- en overheidsprofessionals

In 2023 zijn hebben 2.386 haven- en overheidsmedewerkers (publiek en privaat) een bewustwordingstraining gevolg in een daarvoor speciaal ingerichte container. Nog steeds is er een grote vraag naar deze training, die inmiddels ook in andere mainports en aan bedrijven buiten Rotterdam wordt gegeven.

Aanvullend op de containertraining is in 2023 een digitale toolkit ontwikkeld samen met verschillende havenbedrijven. Via een website worden werkboeken, filmpjes en lesmodules aangeboden. Bedrijven kunnen hiermee zelf hun (nieuwe) personeel trainen, op een manier die past binnen de werkzaamheden van het bedrijf. Inmiddels maken 35 bedrijven gebruik van de middelen op de website.

Jongeren op een ander spoor zetten

Directie Veiligheid werkt samen met partners aan de bestrijding van drugscriminaliteit, in stad en haven. Aanpakken is belangrijk, maar voorkomen zeker ook. Daarom werkt team Haven aan bewustwording, met name onder jongeren. Onderdeel hiervan is het project Zwijgrecht samen met de gemeente Amsterdam en een professionele productiemaatschappij. Een film voor én door jongeren over de harde gevolgen als je in de drugscriminaliteit stapt, voor jezelf en voor je naasten.

Deelnemen aan dit project betekent investeren in je talenten, in een eerlijke en positieve toekomst. Ruim honderd jongeren zijn onderdeel van Zwijgrecht: ze acteren, maken de soundtrack en helpen mee in de productie. In totaal deden zo'n 800 jongeren auditie, van wie ongeveer de helft in de Fruitvis (M4H). Yvette de Rave, projectleider Awareness bij team Haven, vertelt over dat proces. 'We hebben de oproep bewust uitgezet in wijken waar ook veel geronseld wordt door criminelen, zoals Delfshaven, Hoogvliet en Bloemhof. We zagen dat daar de aandacht voor het project ook het grootst was, het sluit aan bij de belevingswereld.'

De film moet een realistisch beeld vormen van de werkelijkheid. De Rave: 'Het verhaal moet herkenbaar zijn, voor alle partijen. Daarvoor halen we input op bij de jongeren, maar ook bij partners als de politie en de douane. Zonder deze organisaties, havenbedrijven en bijvoorbeeld scholen zouden we dit project niet kunnen maken.' Met name de bijdragen van de jongeren zelf waren soms confronterend. 'Sommige jongeren wisten precies te vertellen welke manieren van uithalen er zijn, hoe het proces werkt. Jongens van 15 die al tegen de criminaliteit aanzitten, zelf benaderd worden of dat bij vrienden of familie zien... Je komt op een hele andere manier met elkaar in gesprek. Juist dat is mooi aan dit traject.'

Tijdens Zwijgrecht werken deelnemers aan hun talenten en krijgen zij handvatten om de juiste keuzes te maken, onder andere aan de hand van workshops en de aanwezigheid van vertrouwenspersonen. Uit een eerste onafhankelijke evaluatie blijkt dat het project een positieve invloed heeft op het zelfbeeld én de bewustwording van de jongeren.

Rotterdam en Amsterdam werken toe naar een grote première in het voorjaar van 2024. Voor het project is een landelijke website in de maak met daarop ook de mogelijkheid om hulp te zoeken. Begin 2024 verkent de gemeente samen met onder meer het Trimbos-instituut hoe Zwijgrecht op een verantwoorde manier kan worden ingezet in een lesprogramma om een bredere doelgroep te bereiken. De Rave ziet nu al veel nationale

aandacht voor het project, maar de focus blijft liggen op de jongeren zelf. 'Elke jongere die we op een ander spoor zetten is er één.'

Weerbaarheid haven- en overheidsprofessionals

In 2023 zijn hebben 2.386 haven- en overheidsmedewerkers (publiek en privaat) een bewustwordingstraining gevolg in een daarvoor speciaal ingerichte container. Nog steeds is er een grote vraag naar deze training, die inmiddels ook in andere mainports en aan bedrijven buiten Rotterdam wordt gegeven.

Aanvullend op de containertraining is in 2023 een digitale toolkit ontwikkeld samen met verschillende havenbedrijven. Via een website worden werkboeken, filmpjes en lesmodules aangeboden. Bedrijven kunnen hiermee zelf hun (nieuwe) personeel trainen, op een manier die past binnen de werkzaamheden van het bedrijf. Inmiddels maken 35 bedrijven gebruik van de middelen op de website.

In 2024 wordt de containertraining verder ontwikkeld voor zowel havenpersoneel als personeel bij overheidsorganisaties. Daarbij wordt de training ook op andere plekken in het land ingezet. De website www.rotterdamsehavenveiligehaven.nl is in 2023 minstens 500 keer bezocht. Ruim 5.500 mensen ontvingen de maandelijkse nieuwsbrief van dit platform. Onderwijsinstituut Zadkine werkt daarnaast aan twee specifieke opleidingen voor havenbeveiligers en havenhandhavers. Naar alle waarschijnlijkheid wordt de eerste opleiding in het nieuwe schooljaar (2024-2025) opengesteld.

2.2 Integrale aanpak uithalers

Criminele organisaties ronselen kwetsbare jongeren om drugs uit containers in de haven te halen. Dit levert bedrijven niet alleen economische schade op, maar kan ook leiden tot gevaarlijke situaties op haventerreinen en tot drugsgerelateerde geweldsuitbarstingen in de wijken. In 2023 werden flink meer uithalers opgepakt dan het jaar ervoor: in totaal ging het om 452 uithalers tegenover 250 in 2022. Daarom zetten de gemeente en haar partners zich ook in 2024 weer onverminderd in om deze problematiek preventief en repressief aan te pakken. Deze aanpak bouwt voor op de interventies en resultaten die behaald zijn in 2023.

Preventieve maatregelen

In 2023 is samen met de politie en NRPZ de pilot CoCo (Cocaïne Collectors) ingevoerd. Het doel van deze pilot is om jongeren door een lesprogramma weerbaar te maken tegen ronselaars. Het lesprogramma maakt gebruik van VR-brillen en rolmodellen. In maart 2023 was de aftrap van het project, waarna de lessen officieel zijn begonnen. Met de pilot zijn 180 jongeren bereikt Na evaluatie is besloten dat de pilot zijn meerwaarde heeft bewezen. Daarom wordt het project in 2024 verder uitgerold en ondergebracht bij stichting Jongerenwerk op Zuid (JOZ). Voor het breder uitvoeren van het project zijn 35 VR-brillen aangeschaft. Parallel aan de pilot wordt verkend of het mogelijk is het effect van VR-brillen specifiek binnen deze interventie te onderzoeken.

Ook is in 2023 een begin gemaakt met het toewijzen van een-op-een begeleiding aan (veroordeelde) uithalers. Samen met de begeleider werkt de uithaler toe naar het op orde krijgen van verschillende leefgebieden en het vergroten van zelfvertrouwen en weerbaarheid. In 2023 zijn twee uithalers gekoppeld aan een begeleider die de wereld van de criminaliteit kent en de jongere op een ander spoor kan zetten. In het eerste kwartaal van 2024 levert het Onderzoekshuis[2] de eerste resultaten op. Aan de hand hiervan bekijkt de gemeente of en hoe dit traject verder vorm te geven. Ook verkent de gemeente in 2024 de mogelijkheden om te beginnen met een persoonsgerichte aanpak (PGA). Die aanpak sluit aan bij lopende trajecten vanuit Preventie met Gezag.

Repressieve maatregelen

In 2023 zijn stappen gezet binnen de civielrechtelijke aanpak van uithalers. Daarbij worden de kosten voor het stilleggen van bedrijfsprocessen verhaald op uithalers. Naast het afschrikwekkende effect dat uitgaat van deze hoge geldsommen, krijgen bedrijven hiermee compensatie voor de financiële schade die zij hebben geleden. In 2023 zijn twee zaken voor de rechter gebracht. Alle betrokken uithalers zijn veroordeeld tot het betalen van een schadevergoeding. Zij zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het compenseren van de geleden schade, respectievelijk 10.000 en 50.000 euro. Eén uithaler is tegen de uitspraak in hoger beroep gegaan. Naar aanleiding van de resultaten kijkt de gemeente samen met de partners of en hoe deze pilot verder vorm kan krijgen.

2.3 Publiek-private samenwerking: beperken fysieke en digitale toegang tot de haven

Om drugs de haven van Rotterdam binnen te smokkelen maken criminelen gebruik van de goede logistieke infrastructuur en processen in de haven. Om dit misbruik te voorkomen worden barrières opgeworpen in de gehele logistieke keten, bijvoorbeeld door de inzet van aanvullende screening, nieuwe, slimme technologie of andere innovatieve maatregelen.
De sleutel tot de logistieke keten ligt bij het HbR en de private bedrijven in de haven, in nauwe samenwerking met de gemeente en de andere publieke partners.

In 2023 is verder gewerkt aan het versterken van de bestaande screening van iedereen die het haventerrein betreedt, om zo te voorkomen dat mensen met verkeerde intenties of met een aan drugshandel gerelateerd strafblad toegang kunnen krijgen tot het haventerrein. Onderdelen hiervan zijn de ontwikkeling van een gezamenlijke integriteitsverklaring en een specifieke Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) voor de haven, de zogenaamde Haven-VOG. Met deze VOG wordt specifiek gekeken naar zaken die relevant zijn voor drugssmokkel. De voorbereiding hiervan vond plaats in 2023. Het streven is beide instrumenten in 2024 in gebruik te nemen.

Daarnaast is het HbR samen met een van de terminals in 2023 begonnen met een pilot screening. Het doel van de pilot is om functies in te delen in risicoprofielen en personeel op hoog-risicofuncties zowel pre- als in-employment te screenen. Na verkenning van meerdere screeningspartijen, waaronder de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) en private partijen, gaat de voorkeur uit naar een private partij.

[2]Het Onderzoekshuis is een onderzoeksbureau dat gemeenten en maatschappelijke organisaties ondersteunt in het maken van maatschappelijke impact.

Virtueel de realiteit van het ronselen zien

Uithalers: het is een woord dat afgelopen jaar vaak de krantenkoppen haalde. Al begin 2023 begon de gemeente samen met de politie, Stichting Jongerenwerk Op Zuid (JOZ), Bureau Sketch, NPRZ, Stichting Citysteward en een aantal scholen een preventief project op dit thema: 'CoCo' (Cocaïne Collectors). Tijdens een proef op scholen in Charlois ervaarden jongeren met een VR-bril hoe het is om geronseld te worden. Zo waarschuwt de gemeente jongeren voor de gevaren van de drugscriminaliteit en de valse belofte van 'snel geld verdienen'.

Bij uithalers is de eerste associatie vaak de haven, maar het is minstens zozeer een probleem van de stad. Het ronselen gebeurt namelijk vaak in kwetsbare woonwijken, bij scholen en via sociale media. Lukt het uithalen een keer niet, dan heeft dat gevolgen: voor de uithaler, zijn naasten en de hele omgeving. Daarom vindt de gemeente het zo belangrijk om dit probleem aan te pakken én te voorkomen.

Jongeren met een VR-bril op hun hoofd lopen kriskras door de aula van vakcollege De Hef. Een jongen steekt zijn handen in de lucht als hij (virtueel) wordt aangehouden. In de VR-ervaring kunnen jongeren verschillende keuzes maken. Als zij in contact komen met gevaarlijke ronselaars, kunnen ze eigenlijk niet meer terug. 'Ik stond op een plein met vrienden. Een man die in een dure auto zat vroeg mij of ik makkelijk en snel geld wilde verdienen. Hij liet veel geld zien', vertelt scholier Day. 'Plotseling werd ik op straat onder druk gezet met een vuurwapen. Iemand die met een pistool voor je staat is niet niks. Het was heel realistisch. Hoewel ik al wist dat snel geld verdienen een slechte keuze is, kan ik me nu beter verplaatsen in slachtoffers die geronseld worden door criminelen.'

De VR-ervaring staat niet op zichzelf. Tijdens een drie uur durend lesprogramma is ruimte om ideeën en gevoelens te delen. Mooie gesprekken volgen, begeleid door de jongerenwerkers van JOZ. 'Iedereen zet alles op alles om onze Rotterdamse jongeren te weerhouden van een leven in de criminaliteit', vertelt Faye van der Plas-de Haan, projectleider Uithalersproblematiek bij de gemeente. 'Met een goede analyse na de proef kunnen we dit lesprogramma ook aanbieden op andere scholen.' In 2024 gebeurt dit ook daadwerkelijk: in samenwerking met JOZ krijgen veel meer scholen in stad en regio toegang tot CoCo.

Aanvullend wordt onderzocht of er een risicoanalyse uitgevoerd kan worden naar insiders-risks maatregelen van de terminal. Dit zijn maatregelen om dreigingen van binnenuit de organisatie te voorkomen, zoals corruptie. Op basis hiervan kunnen eventuele kwetsbaarheden in beveiligingsmaatregelen worden aangepakt. Ervaringen opgedaan in de pilot worden breder gedeeld binnen de haven.

Om criminaliteit in de Rotterdamse haven slimmer en effectiever aan te pakken, is het essentieel om te blijven innoveren en te investeren in nieuwe technologieën. Daarom zet de gemeente samen met de publieke en de private partners in op de ontwikkeling van de nieuwste technologische barrières in de haven. Denk aan biometrie, slimme beeld-, spraak- en datatechnologie of het gebruik van Artificial Intelligence.

Een concrete ontwikkeling in dit kader is het in gebruik nemen van de Vertrouwensketen[3] voor het veilig en betrouwbaar vrijstellen en ophalen van importcontainers op de terminals in de Rotterdamse haven. Door een extra autorisatielaag in het Port Community System (PCS) – het digitale samenwerkingsplatform van de Nederlandse havens - geven partijen het recht voor het ophalen van een container veilig digitaal aan elkaar door. Alleen een via de Vertrouwensketen geautoriseerde vervoerder kan zijn komst vooraf melden bij de terminal en de container daar ophalen. Daarmee stopt het gebruik van fraudegevoelige pincodes.

In 2023 is begonnen met het invoeren van de Vertrouwensketen voor de containerdiensten vanuit Latijns-Amerika. Per 31 maart 2024 geven rederijen alle containerladingen uit dit gebied alleen nog vrij via de Vertrouwensketen, dus zonder de traditionele pincodes. De rest van het jaar wordt de Vertrouwensketen gefaseerd verder uitgerold voor containers uit de rest van de wereld. Daarnaast wordt onderzocht of deze oplossing ook in andere Nederlandse havens kan worden toegepast.
Ook fysieke beveiliging van het haventerrein is van groot belang om drugscriminelen te weren binnen de haven. Daarom werkt het HbR samen met de gemeente, de Douane en de politie aan de aanleg van een 'virtueel hek'. Op strategische plekken zijn slimme camera's geïnstalleerd die automatisch gevaren signaleren en specifieke zones in de haven bewaken. Door de slimme camera's is er een verbeterd toezicht, neemt de pakkans van drugscriminelen toe en wordt bewijsmateriaal verzameld. Het cameranetwerk is in 2023 uitgebreid naar 300 camera's en wordt in 2024 verder ontwikkeld en uitgebreid. Naast het beperken van de fysieke toegang tot het haventerrein, is het belangrijk dat de haven ook digitaal weerbaar is tegen ondermijnende criminaliteit. Stichting FERM stimuleert samenwerking tussen bedrijven in de Rotterdamse haven om het bewustzijn bij bedrijven over cyberrisico's te verhogen. Zij organiseren onder anderen informatiebijeenkomsten, geven trainingen en delen best practices.

Ten slotte is het om gericht barrières op te werpen essentieel om kennis en informatie over nieuwe fenomenen en ontwikkelingen uit te wisselen met de private sector. Hiervoor zijn onder regie van het HbR verschillende Information Sharing Centers (ISC's) en Kennisplatforms ingericht. De kennisplatforms zijn opgericht voor rederijen, empty depots, containers en bulk en roll-on-roll-off ferries (RoRo's). Er wordt verkend of er behoefte is aan een kennisplatform voor de fruitsector en beveiligingsbedrijven.

[3]De Vertrouwensketen is technisch mogelijk gemaakt door Portbase, dochter van de havenbedrijven van Rotterdam en Amsterdam. Portbase zorgt er als IT-bedrijf voor dat alle partijen in de haven met elkaar in verbinding staan.

3. Aanpakken en afpakken

3.1 Aanpak faciliterende bedrijven in de Waalhaven

Het onderzoek van de Erasmus Universiteit (2019) heeft ook aangetoond dat de stadshaven Waal- en Eemhaven kwetsbaar is voor ondermijnende activiteiten. Dit heeft onder andere te maken met de aard van de bedrijven die gevestigd zijn in dit gebied en de kwetsbaarheden die (container)terminals en empty depots met zich meebrengen. Om zoveel mogelijk te voorkomen dat bedrijven in de haven drugscriminaliteit (kunnen) faciliteren, wordt blijvend geïnvesteerd in toezicht en handhaving in de Waal- en Eemhaven. De overheid is met onder anderen integrale controles meer aanwezig in het gebied. Dit vergroot de pakkans van criminelen en heeft een afschrikwekkende werking. Hierbij werkt de gemeente intensief samen met onder anderen de Zeehavenpolitie, de Belastingdienst, de FIOD en het RIEC.

Een goed voorbeeld van deze samenwerking was een grootschalige verkeerscontrole op donderdag 26 oktober 2023 aan de Waalhaven O.z. Daarbij zijn ruim 65 auto's en bestuurders gecontroleerd. De politie en Belastingdienst hebben daarbij meerdere bekeuringen uitgedeeld en voertuigen in beslag genomen. De Zeehavenpolitie en gemeente zijn inmiddels in gesprek om in het voorjaar van 2024 weer een soortgelijke actie te organiseren.

Tijdens 4 integrale controledagen zijn 20 bedrijven bezocht, waaronder een bedrijfsverzamelgebouw, 11 garagebedrijven en 5 textielrecyclingbedrijven. Op basis van deze controles is op last van de burgemeester een officiële waarschuwing gegeven voor het voorhanden hebben van lachgas.

De Belastingdienst heeft verschillende constateringen gedaan, waaronder het ontbreken van kasboeken, openstaande belastingschulden en het niet betalen van loonheffing.

Daarnaast hebben de ondermijningsboa's van Stadsbeheer in nauwe samenwerking met de Zeehavenpolitie ook 11 reguliere controledagen gehouden, waarbij 76 autobedrijven zijn bezocht in het kader van het Digitaal Opkopers Register (DOR) en Digitaal Opkopers Loket (DOL). De controles hebben 1 mondelinge waarschuwing, 2 proces-verbalen en 1 bestuurlijke rapportage opgeleverd.

Het aantal bedrijven in de Waalhaven is de afgelopen 4 jaar flink gestegen. Omdat dit gebied kwetsbaar is voor drugscriminaliteit, is zicht op deze bedrijven noodzakelijk om het gebied veilig te houden. Daarom is er in 2023 een eerste globale gebiedsscan uitgevoerd. In het gebied bleken veel leegstaande en slecht onderhouden panden te zijn. Ook blijkt de bedrijfsnaam en benummering vaak niet te kloppen. In 2024 zetten gemeente en HbR samen in op een passende aanpak om deze misstanden tegen te gaan.

Ook is uit een analyse naar Meld Misdaad Anoniem (MMA) gebleken dat de meldingsbereidheid in het gebied laag is. Om ondernemers bewust te maken waar zij zaken kunnen melden, is eind 2023 begonnen met de voorbereidingen van de campagne 'Voelt het verdacht? Gewoon even melden!'. De campagne is vanaf begin 2024 in het gebied te zien. Het doel van de campagne is ondernemers bewust maken van signalen en hen wijzen op hun verantwoordelijkheid om misstanden of verdachte situaties te melden.

Onderzoeken en ingrijpen

Integrale acties zijn een belangrijk onderdeel van de gezamenlijke ondermijningsaanpak in de haven. Een goed voorbeeld is de actie op dinsdag 5 september 2023, die volledig in het teken stond van ondermijning in de transportbranche.

Nederland is het grootste distributieland ter wereld. Er rijden zo'n 150.000 vrachtwagens rond voor zo'n 20.000 tot 25.000 geregistreerde transportbedrijven. Deze branche wordt ook misbruikt voor het transport van drugs. Om deze faciliterende rol tegen te gaan, is in 2020 het programma Transport Facilitated Organized Crime (TFOC) opgericht.

Een belangrijk doel van de actie was het informeren en bewustmaken van bedrijven en chauffeurs over criminele activiteiten en inmenging door criminelen. Voorbeelden zijn het naar binnen smokkelen van uithalers en het illegaal vervoeren van containers via pincodefraude. Haven en transport zijn onlosmakelijk verbonden, ook als het om ondermijning gaat.

Op het bezochte bedrijventerrein was vermoedelijk een malafide transportbedrijf gevestigd. Dit bedrijf zou door pincodefraude containers uit de haven hebben gehaald, waar behalve levensmiddelen ook cocaïne in werd vervoerd.

TFOC, de politie-eenheid Rotterdam, de gemeente Rotterdam, het RIEC Rotterdam, de Nederlandse Arbeidsinspectie, de Douane, de Belastingdienst en de Koninklijke Marechaussee (KMar), ze waren allemaal aanwezig. Dit om gezamenlijk drie soorten controles uit te voeren:

- Bestuurlijke bedrijfsbezoeken: controles bij een aantal bedrijfspanden die vermoedelijk betrokken zijn bij de invoer van cocaïne.
- Preventieve bedrijfsbezoeken door de KMar samen met de gemeente, de Belastingdienst en TFOC: de organisaties informeerden ondernemers onder andere over de gevaren waar de transportbranche mee te maken krijgt en hoe zij daarmee om kunnen gaan.
- Verkeerscontroles: rondom de controlelocatie werd al het vrachtverkeer en alle transportvoertuigen onderworpen aan een verkeerscontrole. Er is gesproken met chauffeurs, transporteurs en ontvangers. Het inzetten op bewustwording, verstoren van de criminele industrie en vergroten van de informatiepositie stonden hierbij centraal. Tijdens de controles werden onder andere meerdere voertuigen in beslag genomen.

Een geslaagde actie dus, zowel preventief als repressief. De bedrijfsbezoeken leverden op het moment van de controle geen misstanden en/of strafbare feiten op, maar wel informatie voor de partners om hun onderzoek mee voort te zetten.

Nog geen twee maanden later leidde een inbraakmelding op het bedrijventerrein tot de vondst van 700 kilo cocaïne in een eerder bezocht bedrijfspand. Meerdere verdachten werden aangehouden en de burgemeester sloot het pand voor drie maanden. Inmiddels is de huurovereenkomst ontbonden en is het bedrijf vertrokken. Aanvullend wordt gekeken of ook de NIWO-vergunning kan worden ingetrokken, zodat het bedrijf niet meer in de haven kan opereren.

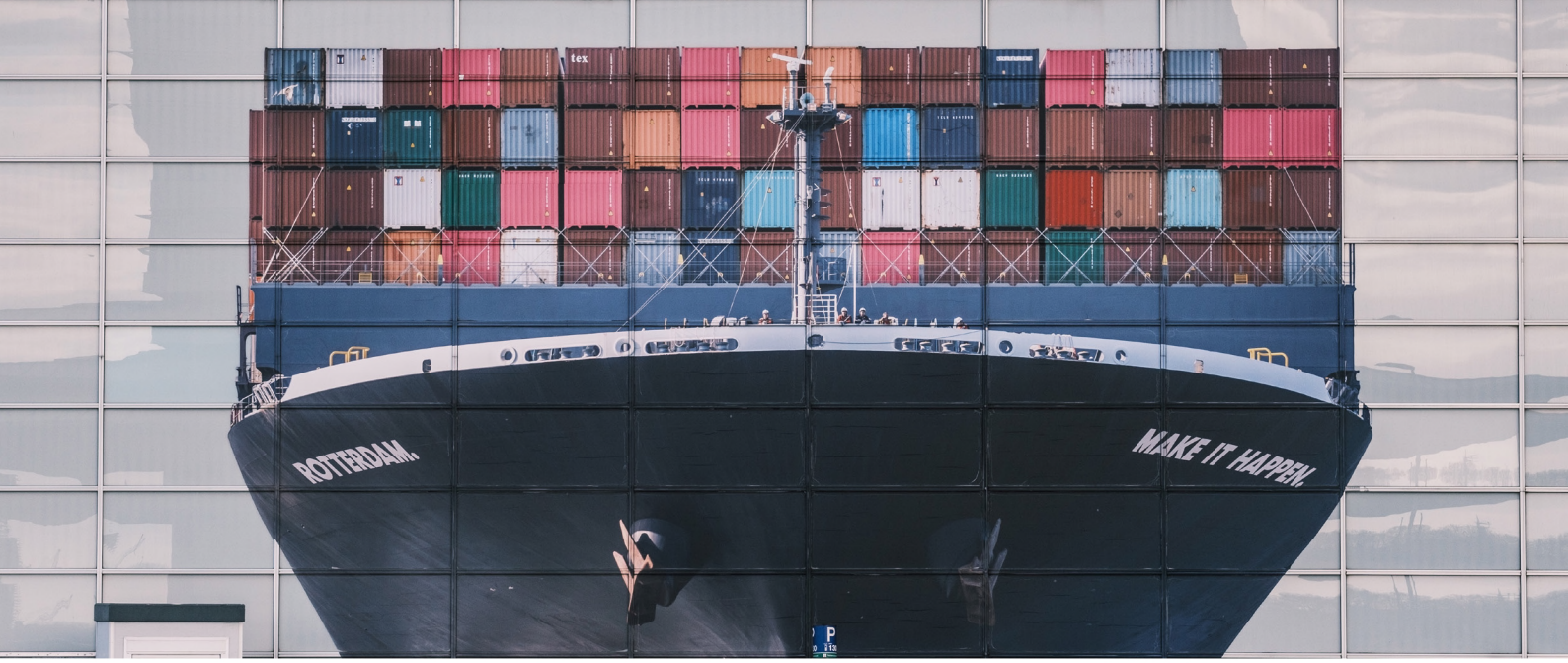
4. Onderzoek

Om effectiever te zijn in de aanpak van drugsproblematiek in de haven heeft de gemeente afgelopen jaar Pels Rijcken opdracht gegeven om diepgaand onderzoek te doen naar de bestuurlijke mogelijkheden van de gemeente. Op basis van dit onderzoek bekijkt de gemeente waar er nog kansen liggen binnen de bestuurlijke aanpak en waar zij het bestaande beleid kan aanscherpen. Pels Rijcken levert de resultaten van dit onderzoek naar verwachting op in het voorjaar van 2024.

Daarnaast begint in 2024 het grootschalige FORT-PORT[4] onderzoek, uitgevoerd door de Erasmus Universiteit Rotterdam. Het onderzoek zal een diepgaand inzicht opleveren over hoe criminele organisaties opereren die zich bezighouden met cocaïnehandel in en rond de Rotterdamse haven, en hoe dit kan worden aangepakt.

De uitkomsten hiervan vormen het wetenschappelijk fundament voor de verdere ontwikkeling van de aanpak van drugscriminaliteit in de haven. De gemeente is onderdeel van het onderzoeksconsortium, samen met de andere publieke en private partijen[5] in de haven. Het onderzoek heeft een looptijd van 5 jaar, maar bestaat uit meerdere deelonderzoeken waarbij de bevindingen steeds tussentijds worden teruggekoppeld.

[4]Focussing on the Right Things in the Port of Rotterdam (FORT-PORT)
[5]Van de partners binnen het samenwerkingsverband van de UA zijn naast de gemeente Rotterdam ook de politie, het OM, de Douane, de FIOD, het HbR en Deltalinqs aangesloten bij het consortium.

Tot slot

In opdracht van de Haventafel is onder leiding van burgemeester Aboutaleb de afgelopen jaren door alle partners veel inzet gepleegd in de aanpak van drugscriminaliteit in de haven. Na eerdere incidentele middelen ontving Rotterdam in 2023 structurele gelden van het ministerie van J&V. Daarmee hebben alle partners het fundament gelegd voor een integrale, meerjarige aanpak.

De samenwerking tussen publieke en private partijen in de Rotterdamse haven is niet nieuw. Met de komst van de Uitvoeringsagenda Haven in 2020 en de toekenning van structurele gelden is er wel een enorme boost gegeven aan de aanpak van drugscriminaliteit. Om de verbinding tussen alle partners en projecten binnen de Uitvoeringsagenda te bevorderen, is in gezamenlijkheid overkoepelend programmadirecteur Rien van der Steenoven aangesteld. Van der Steenhoven: “Mijn uitgangspunt is: tijdens de verbouwing is de winkel open. Er is de afgelopen jaren veel structuur aangebracht, waardoor de samenwerking privaat en publiek enorm is verstevigd. Tegelijkertijd stopt het werk nooit en lopen alle reguliere initiatieven en projecten gewoon door.”

Met de komst van de structurele middelen in 2023 is de nodige capaciteit bij alle partners uitgebreid. Dit vertaalde zich al in mooie resultaten, zoals de geïntensiveerde internationale samenwerking en het opwerpen van nieuwe barrières. Van der Steenoven: “De partners zijn druk geweest met de inrichting van hun organisatie en de lopende projecten. De Douane kon daardoor bijvoorbeeld afgelopen jaar meer verdachte containers scannen.

Een ander mooi voorbeeld is de Vertrouwensketen, die het vrijstellings- en afhaalproces van containers veiliger maakt, zowel fysiek als digitaal. Het doel: in 2024 gaan alle containers uit Latijns-Amerika via de Vertrouwensketen. Dat zijn belangrijke stappen voor de haven.”

Tegelijkertijd is er sprake van een weerbarstige en complexe realiteit: het bleek lastig om geschikt personeel aan te trekken en te behouden en projecten binnen de gestelde termijnen af te ronden. Desalniettemin zijn alle betrokken partners vastberaden de aanpak tot een succes te maken. “Er is veel tijd geïnvesteerd in projecten die vertraging opliepen”, licht Van der Steenoven toe. “Waar nodig scherpten we projectplannen en doelstellingen aan.” De programmadirecteur verwacht dat deze projecten in 2024 alsnog mooie resultaten zullen oogsten. “Het stemt positief dat als de zaken minder lopen, de partners meedenken en er samen juist extra de schouders onder zetten.”

De integrale aanpak wordt in 2024 nog verder versterkt. Nieuwe projecten worden in de praktijk gebracht en lopende pilots worden geborgd of verder uitgerold. Denk hierbij aan de invoering van de Haven VOG, of de bredere inzet van lesprogramma’s zoals Zwijgrecht en CoCo. Ook zal flink geïnvesteerd worden in technologie en innovatie. De gemeente en de partners blijven investeren in het netwerk. Hier in de haven, maar ook internationaal: samen maken alle betrokken partijen een nog sterker offensief tegen de drugscriminaliteit in de haven van Rotterdam.

Colofon

Jaarverslag 2023
Haven

Publicatie april 2024

Fotografie
Hans van der Boer
Maarten Duijvensteijn
Sjors Ferreira Ribeiro Heijboer
Irene Hoekstra
Arnoud Verhey

Gemeente Rotterdam